
A szellemi tulajdon szabályozásának agrárjogi specifikumai, különös tekintettel annak az árujelzők és termelőhelyi földhasználat között keletkezett összefüggéseire

Kurucz Mihály*

1. Bevezetés

A tanulmánynak a szellemi tulajdon jog szűkebb tárgyát átfogó területe eredetét tekintve az ipari tulajdon elnevezés "jogutódjaként" alakult ki. Az iparjogvédelem¹ oltalmi tárgyai közül agrárjogi specifikumokat mindenekelőtt az un sui generis alkotások, mint a

- földrajzi árujelzők,
- növényfajta-oltalmi jogok,
- biotechnológiai találmányok
- hordoznak.

A tanulmány szűkebb tárgyát alkotó részét illetően, az ökológiai célú agrártermékek termelése és forgalmazása területén az un szomszédos oltalmi jogok, az árujelzők, ezen belül védjegyek meghatározóak. Figyelemre méltó különlegesség ez, hiszen éppen az agrárjog terrénumát érintően jelentek meg a szellemi alkotások körében olyan un szomszédos² oltalmi tárgyak, mint az árujelzők, amelyek valójában nem is szorosan vett alkotások, hiszen az alkotó

* Habilitált egyetemi docens, tanszékvezető, ELTE, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrárjog Tanszék.

¹ Világhy Miklós "A szellemi alkotások jogi védelmének elvi alapjai a szocialista jogrendszerben" című tanulmányában. (ÁJTI Értesítője, 1 960/2-3.) ¹Lásd erről Lontai Endre-Faludi Gábor-Gyertyánfy Péter-Vékás Gusztáv: Szerzői jog és iparjogvédelem, Eötvös József Könyvkiadó, 2011; Tattay Levente: A földrajzi árujelzők nemzetközi szabályozása, Gazdaság és jog, 12/1996, 4. évfolyam, December; Szilágyi János Ede: Eredetvédelmi kérdések a borjogban, Novotni Kiadó, 2009.; . SZABÓ Ágnes: Az iparjogvédelem jelentősége a borászatban. Borászati Füzetek, 2002, 2. szám, 16-19. p. SZABÓ Ágnes: Borcímkék és védjegyek. Borászati Füzetek, 2006, 1. szám, 15-18. p. SZABÓ Ágnes: Bor eredetvédelem a bor piac közös szervezésére vonatkozó új közösségi rendelet tervezetében. Gépirat, 2007. május. SZABÓ Ágnes: Borok, pálinkák, védjegyek, földrajzi árujelzők. Borászati Füzetek, 2005, 3. szám, 2-5. p.

² A szellemi alkotások joga; Szent István Társulat. Budapest, 2007. TATTAY Levente: A földrajzi árujelzők és a gazdasági verseny az európai közösségben [sic!]. Magyar Jog, 1998, 6. szám, 351-361. p. TATTAY Levente: A földrajzi árujelzők nemzetközi szabályozása. Gazdaság és Jog, 1996, 12. szám, 16-19. p.

személyiségét kifejező alkotói tevékenység szinte hiányzik belőlük (pl. a biotechnológiai találmányok, vagy az egyedi növényfajták).

A tanulmány éppen ezért a szellemi tulajdon³ szabályozása körében az agrárjogi meghatározottságot viselő speciális oltalmi elemekre koncentrálnak. Ennek megfelelően eltekintek a személyi jogi vonatkozású jogintézményektől, a nyilvánosságra nem hozott adatok, a know-how-k⁴ tárgyalásától is.⁵

A tanulmányban az agrárjogi specifikumok okán szükség szerint foglalkozom a szellemi tulajdon ún. szomszédos jogintézményei, mint a földrajzi árujelzők, az eredet-megjelölések eseteivel. Nem érintem a biotechnológia problémakörét, pedig itt az agrárjogi specifikumok hangsúlyosan megnyilvánulnak.⁶ Az agrárjogi szempontból különösen érdekes vetületű védjegyek⁷ jogintézményével azok vártalan földjogi összefüggései okán viszont foglalkoznom kell.

2. A szellemi tulajdonjog agrárjogi specifikumai

Az agrárjog tartalmának az 1990-es évektől megnyilvánuló – jogdogmatikai szempontból egyébként nem mérvadó - új karakterisztikus eleme a közjogi természetű internacionalizáció, illetőleg az ökológiai metamorfózis. Ez a jelenség minden részjogterületnél megfigyelhető, az egységes agrárjog tartalmának permanens pulzálását eredményezi.⁸ Az agrárjog „nemzetköziesedése” a

³ Szladits Károly "A magyar magánjog vázlata" (Grill Károly Könyvkiadó Vállalat, Budapest, 1937. (380. old. A jogoknak egy alcsoportja az ember bizonyos gondolati termékein (szellemi alkotásain) biztosítanak a tulajdonhoz hasonló kizárólagos uralmat. Ezeket jelölik az eszmei tulajdon nevével. Az ide tartozó jogok a magánjogi forgalom pl. átruházás, terhelés tárgyai lehetnek akár csak a dologi jogok, és a jog az arra jogosultnak a tulajdonhoz hasonló kizárólagos hatalmat (abszolút jogot) biztosít. Ezek a jogok mintegy közepén állnak a dolgokra irányuló tulajdonjog és a személyiségi jogok között. Kolosváry Bálint a dologi jogról írott tanulmányában kifejti, hogy a tulajdonjognak kizárólag az egyedi dolog a tárgya, a szellemi javak: a szabaddalmi jog a tulajdonnak nem tárgyai. (in: Szladits Károly: A magyar magánjog, 1942. II. kötet 115. o., Grill Károly Könyvkiadó Vállalat) A szellemi alkotások jogával összefüggésben kialakult különféle elméletek és azok történeti fejlődésének összefoglaló elemzését lásd különösen Lontai Endre: "Szellemi alkotások joga" c. művét (Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 1998.)

⁴ Dr. Bacher Vilmos: A szellemi tulajdon jogi védelme és a Ptk. (PJK, 2000/3., 23-32. o.

⁵ Dr. Bacher Vilmos: i.m. 23-32. o.

⁶ Ezek a szellemi tulajdon köréhez sorolt, rendszeridegen specifikus jogintézmények tömegesen mutatják fel a rendszerezésre beállított jogtudománnyal csúfot űző tulajdonságokat: keletkezésükben sem közvetlen emberi alkotómunka eredményei, magukban rejteneznek a know-how-ra jellemző tartalmi jegyeket, mint hagyomány, folklór, forgalomképtelenségük ellenére vagyoni értékkel bírnak, nem képeznek jogi monopóliumot, sőt – adott termőhelyhez köthető – azaz tárgyasult struktúrájú és de személyi elvű kollektív jogosultságot jelenítenek meg.

⁷ Csak példaként említem a Hungarikum védjegyet.

⁸ TÉGLÁSY Péter: A magyar agrárjog átalakulása 1985/1990-2005. Korreferátum Tanka Endre: A magyar agrárjog átalakulása 1985/1990-2005 című előadásához. In: JAKAB András – TAKÁCS Péter (szerk.): A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990-2005. Jog, rendszerváltozás, EU-csatlakozás. Budapest, 2007, Gondolat – ELTE ÁJK, 740-743. p. Mikulás Ildikó: Az Európai szőlészeti és borászati szabályozása, Szemelvények a közös borspiaci szabályozásból és egyes tagállamok gyakorlatából, Budapest 2001, Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, 11-25. old. Szilágyi János Ede: Eredetvédelmi kérdések a borjogban, Novotni Kiadó, Miskolc 2009., Csécsy György: A földrajzi árujelzők oltalmának

szabályozási logika kikristályosodási pontjait figyelve egyre inkább globális, és a regionális determinációt eredményez, és a jogterület tagállami szabályozása is csak ennek mentén érthető meg. Ez a közjogiasodási folyamat egyúttal oda is vezet, hogy az Agrárjog egyre inkább magánjogi jogintézményekből kiinduló közjogi jogterületté válik.

Az agrárjogi szabályozási kényszert alkotó tárgyváltás részterületei:

- az élelmiszer nemzetközi kereskedelem, illetőleg az ennek ellenfeszülő közbiztonsági (állat-növény-, élelmiszer- humán) klauzulák köré szerveződik a jogi normaalkotás;
- az ökológiai metamorfózisnál az agrárjogi szabályozás kulcselemei jelennek meg az agrártermelés által veszélyeztetett környezeti médiák védelme kapcsán
- a termőhelyi metamorfózis igen közvetetten jelentkezik és elsősorban a szellemi tulajdonjog szomszéd intézményei révén ismerhető fel.
- erőteljes az állatvédelmi szabályozás, amely közvetlenül önállóan, illetőleg közvetve a biotechnológia szabályozási köntösében, de első sorban a fogyasztó, illetőleg a környezet és természetvédelem jogintézményeinek szolgálatában jelenik meg.

A szellemi tulajdonjog jogintézményeinek az agrárjogi szabályozásba való beépülése elméleti, kissé eltúlozva jogdogmatikai síkon az alapmodell bővös négyzetének érdekes metamorfózisához vezet:

- a tárgyi (kötődve mezőgazdasági termék természeti egyedisége a termőhelyhez)
- a tevékenységi, (termékelőállítás és feldolgozási tevékenységkifejtés kötődve az adott tájegységi hagyományos szakmai tudáshoz),
- a szervezeti, (agrárüzem) továbbá az
- alanyi (kötődve a mezőgazdasági termelők egyediségéhez vagy egyedileg meghatározatlan csoportjához, illetve annak meghatározott tájegységi hagyományos szakmai tudásához)

tartalmi elemek, mint determináns cölöpök új tartalommal: a termőhelyhez kötődő földrajzi meghatározottsággal átszötté válnak, illetőleg töltődnek fel. Amikor tehát az agrárjognak a szellemi tulajdonjog jogintézményeivel való vegyülését vizsgáljuk, reméljük és várjuk, hogy előbbi elméleti hipotézisünk is teljesül: a szellemi tulajdon agrárjogban megjelenő, specifikus jogintézményei is a jogterület általános rendező elvei mentén épülnek ki.

Ebben - tekintetben - úgy gondolom - nem nagyon tévedünk. A tárgyi, a tevékenységi, az alanyi, illetőleg szervezeti meghatározottságok jól felismerhetők a szellemi tulajdon agrárjogi specifikumokat hordozó jogintézményeiben. Jól látható a megjelenő egyedi elem a föld-, illetőleg néprajzi strukturáltság: az agrárjog alapvető rendező elveiből mindegyik föld-, illetőleg néprajzi strukturáltsággal egybefonódva tör felszínre. A sajátos termőhelyhez kötődő termelői szaktudás mind a know-how-nál, mind az árjelzőknél, különösen a földrajzi árjelzőknél meghatározó, eddig kellően figyelembe nem vet szerepet kap. A szervezeti

hozzárendelés talán az egyetlen, amely eddig nem kellően feltárt és talán alárendelt vagy elhanyagolható szerepet játszik továbbra is.⁹

3. A tárgyi meghatározottság differenciáltsága

A szellemi tulajdonjog tárgyi specifikumait elsősorban a mezőgazdasági termék és élelmiszer, másodsorban a termék tulajdonságait közvetlenül meghatározó sajátos - a földrészlethez, mint ingatlanjogi egységhez kötődő - termőhely, harmadrészt a mezőgazdasági termelők generációi által kifejlesztett és generációk által átadott egyedi titkos tudás: a hagyomány, mint személyek csoportjaihoz kötődő sajátos know how adhatja meg.

A tárgyi elem: a mezőgazdasági termékek, azok feldolgozott változatai, az élelmiszerek közös jellemzője egy adott termőhely geológiai, ökológiai, éghajlati meghatározottságából is eredő korlátozott és környezeti feltételekhez kapcsolt használhatóságuk, fogyaszthatóságuk. A tárgyi elem sajátossága és különlegessége a termőföldhöz, mint ingatlanhoz is kötődő termőhely, az ahhoz kötődő sajátos biológiai-fiziológiai, gyakran geológiai, meteorológiai és más gyökerű természeti meghatározottságában rejlik.

A mezőgazdasági termék egyedi minőségét jogilag az értékkritérium intézményével is meghatározzák, amely lehetővé teszi annak tulajdonságai ugyanazon termékcsoporthoz más elemeihez viszonyított besorolását magas, közép- vagy alacsonyszinten, és mivel ez a termék eredetére is mutat, a termék minősége származási helyének megjelölésén keresztül is érvényesül.

A mezőgazdasági termék biológiai mulandósága, tulajdonságainak korlátozott időtartamra garantálható jellege, de termőhelyhez és helyi szaktudáshoz kötöttsége, ebből eredő egyedisége biztosítása miatt nem elegendő az utólag (ex post) ható szavatossági eszközök jelenléte, "már előre (ex ante)" meg kell adni - mégpedig imperatív módon - azokat az előállítási, feldolgozási feltételeket, amelyekből a termék egyedi lényegi tulajdonságai garantálhatók, amelyek esetén a contractusok tárgya lehet. Ez közjogi jellegű agrárjogi szabályozási metódust igényel.

A mezőgazdasági termék, élelmiszer egyediségét adó tárgyi specifikumok egyszerűen jelennek meg az előállítás, feldolgozás, lokális üzemi és termelői viszonyai, valamint forgalomba hozatal feltételei közjogi szabályozása révén. A közjogias szabályozás alapját és célját egyidejűleg adja externáliaként közbiztonsági követelmény: növény-, állat és humánegészségügy, másfelől a termőhelyi közösségekhez kapcsolódó személyes elemek, mint a szaktudás, szakmai gyakorlat, előállítási, tartósítási technológiák. Ez utóbbi követelmények a rurális jog, illetőleg a kereskedelmi jog terepén is megjelennek, de szűkebb forrásuk az iparjogvédelmi jogterület.

⁹ A szervezeti hozzárendelésnél azért felhívnom a figyelmet arra, hogy a hagyományos szaktudás az önálló kisüzemhez kötődően alakult ki. Itt a néprajz, mint segédtudomány eredményeit kellene felhasználnunk a továbblépéshez.

A fogyasztóorientált áruterelés követelményei az árujelzők felértékelődéséhez, jelentőségük fokozatos felismeréséhez vezetett az agrárjogban is. Az élelmiszertermelő vállalat jövedelmezősége, a kapcsolódó árujegyzék köre, a jelzés piaci bevezetettsége, nemzetközi ismertsége és az általa elérhető többletjövedelem nagysága képezik azokat a tényezőket, melyek közvetlen forgalomnövelő, illetve közvetett termelésnövelő hatásukkal alkalmassá tesznek egy adott árujelzővel ellátott terméket annak gyártásából, illetve forgalmazásából származó gazdasági nyereség növelésére.¹⁰

A szellemi tulajdon jogintézményei közül ide tartoznak az *un sui generis* alkotások körébe sorolt

- biotechnológiai találmányok,
- növényfajták szabadalmi oltalma, és
- az árujelzők.

A tárgyalási kört tovább szűkítve, az árujelzők két csoportjára:

- a védjegyre, amely áruk vagy szolgáltatások megkülönböztetésére szolgáló olyan jelzés, amelynek használata kizárólagos jelleggel a védjegyoltalom jogosultját illeti meg, továbbá
- a földrajzi árujelzőkre, amelyek használata szintén áruk megkülönböztetésére szolgál, de eltérően a védjegy individualizáló természetétől, a földrajzi jelzések az árunak egy földrajzi egységről való származására utalnak anélkül, hogy meghatároznák a kizárólagos használatra jogosultak körét.

A védjegyeken belül a hagyományos, szolgáltatási, együttes áruvédjegyek mellett ki kell emelnünk agrárjogi jelentősége okán, az *un. tanúsító* védjegyek szerepét. A tanúsító védjegy éppen a meghatározott minőséggel különböztet meg másoktól, azzal, hogy az egyedi termék minőségi jellemzőit tanúsítja. Maga a jogosult a tanúsító védjegyet saját tevékenységi körében nem használhatja, másoknak engedélyezi azonban annak használatát az előírt jellemzőknek megfelelő árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatban, miközben az ellenőrzést biztosítja, a bejelentéshez benyújtott szabályzat alapján. (pl. magyar szürke marha termék)

Az árujelzők másik csoportjába eső földrajzi árujelzők, speciális megjelölések, amelyet a forgalomban a bizonyos hagyománnyal rendelkező termékek földrajzi eredetének azonosítására használnak (szegedi paprika, tarpai torma, gyulai kolbász, makói hagyma, hortobágyi kamilla). A termőhelyhez kötődő tárgyi specifikumhoz: a mezőgazdasági termékhez, illetőleg élelmiszerekhez rendelt a földrajzi árujelzők jogintézménye.

A földrajzi jelzés az árujelző passzív típusa. Földrajzi árujelzőnek tekinthető *valamilyen* táj vagy helység neve, amelyet az e helyről származó – a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, illetve előállított – olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges (az uniós rendeletben: adott földrajzi területnek tulajdonítható sajátos) minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője alapján egyértelműen megkülönböztethető. A földrajzi jelzéseknél a kiemelt tulajdonság elég, ha lényegileg a földrajzi származásnak tulajdonítható,

¹⁰ Csécsy; 2001.

a termék előállítási fázisai közül pedig elég, ha az egyik az érintett területen zajlik.

Az eredet megjelölés az árujelző aktív típusa (pl. tokaji bor), szűkebb értelemben vett és szigorúbb feltételeket rögzítő kategóriát képez. Védett eredet megjelölést meghatározó_sajátos jellemzőknek együttesen kell fenn állniuk. A mezőgazdasági termék egyedi jellemzőit kizárólag vagy lényegében

- az adott föld geológiai, így a földrészletek ásványi anyagtartalma, tovább talajtani, a termőhely éghajlati és geográfiai környezetére jellemző természeti tényezői, és
- a termék előállítási fázisai közül mindegyiknek az érintett területen kell megtörténnie: a termék termelése, feldolgozása és előállítása az adott területen történhet csak.

A természeti tényezői és alanyi, emberi tényezőknek együttesen a meghatározott termőhelyhez kell kötődniük.¹¹ A földrajzi árujelzők körében a nemzetközi és uniós (közösségi) szabályozás meghatározásbeli eltéréseket is mutat, de lényegi tartalmát tekintve azonban megegyezik a nemzeti definíciókkal.

4. A földrajzi jelzők oltalmi rendszerének territoriális vonatkozásai, szintjei

A földrajzi árujelzők tekintetében a termék különleges minőségét a lehatárolt földrajzi terület sajátosságai (éghajlat, föld és emberi tudás) eredményezik. A földrajzi árujelzők oltalma három, egymás mellett működő és egymást kiegészítő – esetenként kizáró - rendszerből épül fel.

- a nemzeti,
- uniós (közösségi)¹² valamint
- a nemzetközi oltalom.¹³

Az árujelző a legtöbb tartalmi eltérést mutatja a szabadalmi oltalom tartalmi sajátosságaitól. Az első és meghatározó eltérés kifejezetten agrárjogi tárgyú

¹¹ Így például Magyarország boraival kapcsolatban eredetmegjelöléseket vették nyilvántartásba: Tokaj, Mór, Balatonmellék, Somló, Balatonfüred-Csopak, Eger, Debrő, Badacsony, Villány-Siklós, Pécs-Mecsek, Verpelét, Sopron, Szekszárd.

¹² Mezőgazdasági termékek és élelmiszerek Uniós (közösségi) oltalom kizárólagos (1151/2012/EU rendelet); Nemzetközi oltalom Lisszaboni Megállapodás (a 28 részes államban)

¹³ A szupranacionális szintű földrajzi árujelzők, különösen az eredetmegjelölések alkalmazása kapcsán az EU-n belül jelenleg is vita folyik. Az egyik álláspont szerint, amikor egy vállalkozó földrajzi árujelző alkalmazása útján kívánja termékét magasabb minőségű terméként feltüntetni, ezzel elvileg megvalósul a különböző földrajzi területeken működő vállalkozások közötti diszkrimináció, azaz sérülnek a közösségi versenyjog szabályai és az egységes belső piac elve. Emiatt szerepel az EGK rendeletben a "különleges" jelző helyett a "sajátos minőség" szókapcsolat. A másik álláspont viszont az Unió világkereskedelmi pozíciójának növelése érdekében azt próbálja elérni 41 európai eredetmegjelölés – köztük a magyar tokaji név – esetében a WTO fórumain, hogy a világkereskedelmi szervezet az összes tagállamában biztosítson termékek számára kizárólagosságot hasonló feltételekkel, mint ahogy az az EU tagállamai között jelenleg életben van. Lásd EB a Jacques Pistre ügyben vagy az Eggers-ügyben hozott ítéletek.

specifikum, nevezetesen az, hogy a földrajzi árujelzők meghatározóan agrártermékekre vonatkoznak, illetőleg mezőgazdasági termeléshez és termőföldhöz kötődnek. Ez az összefoglalóan rurális meghatározottságnak is nevezhető determinációs tényezők adják alapját az agrárjogi jogintézmények körébe való sorolásnak.

A földrajzi árujelzők által betöltött, a jogi védelmi rendszert hordozó funkciók:

- a megkülönböztető funkció, amely biztosítja, hogy meghatározott mezőgazdasági termék, élelmiszer, mint áru, áruk csoportja egy – egyedileg nem megjelölt, folytonosan változó személyi összetételű – termőhelyileg meghatározott tájegységi előállítói körhöz kapcsoljanak;
- az információs funkció, amely a fogyasztót egyértelműen tájékoztatja az áru vagy szolgáltatás termőhelyileg meghatározott tájegységi eredetéről, származásáról;
- a minőséget garantáló funkció, amely az árujelző utaló jellege folytán a fogyasztókban kedvező benyomást vált ki, és ez által vásárlói kereslet generál a termőhelyileg meghatározott tájegységiként megjelölt termék iránt. Ezt a pozitív asszociációt, kialakult meggyőződést az árujelzőt használó a termékhez kötődő marketingtevékenysége során célzatosan alkalmazza.

Az erőteljesen agrárjogi specifikumokat hordozó földrajzi árujelzőkhöz fűződő jogok egyedisége gyakran agrárjogi, amely az alábbiakban ragadható meg:

- nem hordoznak kizárólagosságot, nem egy személyt, alanyilag meghatározott személyek körét megillető jogok, hanem termőhelyhez, földrésztetekhez kötődő személyek csoportját megillető kollektív jogosultságok.
- az oltalom nem korlátozott időben hatályosul,
- az oltalmazott jog nem forgalomképes, de vagyoni értékkel bír, így az oltalmazott jogra nem lehet másnak használati engedélyt (licenc) adni,
- az oltalmazott jog földrajzilag meghatározott – önálló földrésztetekből álló termőhelyhez kapcsolódik, azaz ingatlanjogi meghatározottságú személyi kört illet meg kollektív jogként;
- a termőhely feletti használati jog elvesztése egyúttal az adott termelőnek a – termőhelyet vesztett - mezőgazdasági termékhez kötődő jogi oltalom elvesztését is eredményezi egyben.

A földrajzi árujelző a regisztrált termőhelyen földhasználati jog alapján a terméket előállító jogosultak kollektív jogosultsága. A kollektív jogosultsággal rendelkező alanyok alanyilag a termőhely alapján határozhatók meg, jogosultságok együttes. Az előállított termékekre a földrajzi árujelző használatára való jog ennek alapján három, konjunktív feltétel fenn állását igényli:

- a lajstromozott termőhelyhez tartozó földrésztetre a földhasználati jog megszerzése,
- a meghatározott földrajzi területen lajstromozott termőhelyen történő termék-előállítás,
- lajstromozott terméknek a termékleírás szerinti előállítása.

A földrajzi árujelző alanyi oldalán fenn álló kollektív jogosultságból fakad, hogy a földrajzi árujelző használatára való jog bárkit megillet, aki a meghatározott

földrajzi területen állít elő termékleírás szerint származó, illetőleg előállított terméket.¹⁴

A földrajzi árujelzőkre vonatkozó oltalom egyedi személytől való függetlensége folytán nem birtokolható, így el sem birtokolható, továbbá nem értékesíthető kollektív jogosultság. Kizárólag azok a termékek jogosultak az „oltalom alatt álló” megjelölést viselésére, amelyek bekerültek az oltalom alatt álló eredet-megjelölések és földrajzi jelzések nemzetközi, vagy uniós, vagy tagállami jegyzékébe. Az oltalom a földrajzi árujelző nyilvántartásba vételéhez kötődik, akkor keletkezik és korlátlan ideig tart.

Valamely földrajzi árujelző oltalomban részesítését kizárólag *csoportosulás* kezdeményezheti. E vonatkozásban csoportosulásnak minősül az ugyanazon mezőgazdasági termékkel vagy élelmiszerrel foglalkozó termelők és/vagy feldolgozók társulása annak jogi formájára vagy összetételére tekintet nélkül.¹⁵ A csoportosulásban egyéb érdekelt felek is részt vehetnek, mivel a jelölések közös jelek, melyeknek hozzáférhetőnek kell lenniük minden termelő számára, akik elfogadják a bejegyzett termékleírást, valamint a csoportosulás céljait, vállalásait.

A földrajzi árujelző-oltalom Magyarország mezőgazdaságában, élelmiszeriparában különös jelentőséggel bír. A földrajzi árujelzők elősegítik a vidékfejlesztést, a helyi, hagyományos módszerek megőrzése révén a kevésbé kiemelt területek népességmegtartó erejének megőrzésében is kiemelt szerepük van; általuk magasabb minőségi követelményeknek megfelelő termékekhez juthatnak a fogyasztók, és ismertséget szereznek hazánknak¹⁶ Európa-szerte.

5. Az alanyi meghatározottság bizonytalansága: a termelő termék előállítási és feldolgozási szaktudása, mint a tevékenységi specifikum tárgyi-territoriális- alanyi meghatározottsága

A tevékenységi mozzanat egyben a tevékenység kifejtő magatartások kapcsán kialakuló viszonyokat is jelenti, ahol a közjog a használat, hasznosítás, termék előállítás feltételeit, mozzanatait, a felhasználható anyagokat, eszközöket, felszereléseket, élő- és élettelen eszközöket, természetes és manipulált

¹⁴ Nem csupán a bejelentők jogosultak az oltalom alatt álló földrajzi árujelző használatára.

¹⁵ Közösségi oltalom iránt tehát kérelmet nyújthat be valamennyi gazdasági társaság, egyéb jogi személyiségű szerveződési formák (egyesület, alapítvány stb.), vagy akár polgári jogi társaságok is. Természetes vagy jogi személyek kivételesen, csak abban az esetben nyújthatnak be kérelmet, ha a kérelem benyújtásának időpontjában az érintett személy a termék egyetlen előállítója a körülhatárolt földrajzi területen (természetesen ilyenkor sem kizárólag az ő számára lesz fenntartva az oltalom).

¹⁶ A nemzeti szabályozás a földrajzi árujelzők két fajtájaként a földrajzi jelzés és az eredet megjelölést nevesíti (a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény 103. § (2) és (3) bekezdése). Mindkettő valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, de a n1egjelölt termék különleges minősége, hírneve, vagy egyéb jellemzője, valamint a földrajzi terület szerinti kapcsolat szorossága szempontjából az eredet megjelölés szűkebb kategóriát képez. Eredet megjelölés esetében ugyanis a termék termelése, feldolgozása és előállítása egyaránt az adott földrajzi területen kell, hogy történjen, míg a földrajzi jelzés esetében elég, ha a kapcsolat csak valamelyik fázisban áll fenn.

organizmusokat, eljárásokat normatív módon meghatározza, kiemelve azokat az elsajátítási jogviszony ura, az autonóm személy hatalmassági köréből.

A tevékenység agrárjogi mozzanatát aláhúzza az alanyi jelleg, de még hangsúlyosabban a tevékenység iránya és célja a termék, más dolog tulajdonsága és meghatározottsága, mint tárgy.

Az agrárjogi specifikum kereskedelmi jogias. Agrárvállalkozási szinten ez innovációs, és jogvédelmi kérdés, versenyelőny, illetőleg versenyhátrány, befektetés, illetőleg profit értelmezési háromszögében nyer értelmet, kifejezetten és elsődlegesen gazdasági jelentőséggel bír. A tevékenységi oldal jelenti az üzletszerűséget, mint gazdasági tevékenységet vezérlő céltételezettséget.

Az önellátási, vagy reciprocitási jellegű koordináció alapuló tevékenység jellemzően kívül esik az agrárjog körén, így különösen a szívességi, viszonzossági elvű kapcsolatok köre (reciprocitási elvű társas tevékenységek, viszonyok). Az agrárjog körébe esnek viszont a tevékenység folytán előállított termékek, azok forgalomba hozatala, feldolgozása, csomagolás, tárolása során keletkező áruviszonyok.

Ugyanakkor az agrárjoghoz kötődő rurális komponens éppen a hagyományos tudáson alapulóan nyer jelentőséget az iparjogvédelemben is. A mai, kereskedelmi jogias agrárjog archaikus nyúlványa a tradíciókat őrző rurális világ, annak a kölcsönösség elvén nyugvó, hagyományos szabályozási mechanizmusa, amely az önellátási/reciprocitási jellegű koordináció, mint tevékenységszervező, illetőleg forgalomszabályozó elven alapul. A modern agrárjog oldaláról ez a szabályozási mechanizmus nehezen értelmezhető, mivel az nem az agrárvállalkozókra irányul, nem a piaci szereplők kereskedelmi motívumokból táplálkozó innovációs igényére adott válasz, első sorban nem gazdasági jelentőségű.

A sokszor évszázados szakmai tudás megosztásának ez a mára partikulárisá vált rendszere témánk szempontjából azért is érdekes színfoltja a letűnő rurális világnak, mert szabályként nélkülözi a tudás titkosságát, sőt ezzel ellentétben a licencia nélküli tudásmegosztáson alapul, amely egyben ingyenes, azaz éppen fordított elven működik, mint azt a szellemi tulajdonjog dogmatikai rendszere feltételezi. Fel sem merül az innováció támogatásának, és a versenyképesség, a tulajdonjogi oltalom, a jutalom, a publikációs érdek, az ösztönzési érdek kereskedelmi jogias szempontja.¹⁷ Éppen ezért indokolt, éppen agrárjogi aspektusból kisebb kitekintést tennünk.

Az alanyi meghatározottsághoz kell sorolnunk a növényfajta oltalmi rendszer gazdálkodói privilégiumrendszerét is, amelyet a tanulmány végén térünk ki.

¹⁷ Tattay Levente: A szellemi alkotások joga; Szent István Társulat. Budapest, 2007.

6. A lokális földrajzi (táj, tájhoz kötődő alanyilag nem meghatározható hagyományos szakmai ismeret) meghatározottság kulcseleme: a termőhely

Sokak számára talán kétséges a tanulmány továbbá hipotézise, az állítás, miszerint a szellemi tulajdon jog térfoglalása felismerhető lenne a mezőgazdasági és halászati termelés ingatlanjogi¹⁸ alapjai tekintetében is.

Az én felfogásomban azonban itt is tetten érhető ez a folyamat, mégpedig az un. termőhelyeket érintő tulajdoni, illetőleg használati szabályozás esetén.¹⁹ A földrajzi árujelzőkre vonatkozó jogi szabályozás ugyanis a termőhelyre, annak jellemzőire és védelmére koncentrálni jeleníti meg a termelő és terméke oltalmát, védelmét. A termőhely lehatárolt – egyes önálló ingatlanokból: földrészletekből álló - földrajzi terület, amelyen az ott élő termelő és forgalmazó emberi közösség a fizikai, biológiai környezet: talaj, domborzat, az éghajlat, mint természeti tényezők összessége és az annak alapján létrejött termék közötti kölcsönhatást jelenti.

A termőhely földrajzilag lehatárolt termőföldterülethez kötődik, amelyet keletkezésében fizikai és biológiai környezet kölcsönhatás rendszerén, valamint az erre épülő és ezt alakító emberi tényezők: egy kollektív tudás együttesén alapul. A termőhely specifikuma a végtermékben jelenik meg, a mezőgazdasági termék hordozza a termőhely azon tulajdonságait, amely által megkülönböztethető más mezőgazdasági termékekétől.

A termőhely védelme a meglévő környezeti adottságok változatlan formában történő fenntartásának, fennmaradásának biztosítását. A termelő, illetőleg termékei meghatározott termőhelyhez kötődik, így aki/amely termelő és termék egy meghatározott termőföld használathoz/tulajdonnal rendelkezik, bizonyos értelemben rivalizálást is kizáró olyan joghelyzetbe, kiemelt versenypozícióba jut a termőföldtulajdona, illetőleg termőföldhasználata révén, amellyel kamatoztathatja a termelésében mindazokat a természeti adottságokat, amelyekkel az adott termőterület természettől fogva rendelkezik. Ezek az előnyös természeti, környezeti adottságok a termékek magasabb elérhető eladási árában jelennek meg.

Érdekes leágazása a védett eredet terméket termelőt megillető, az ilyen termék termelését biztosító termőhely tulajdonjogának, haszonbérleti jogának

¹⁸ A földtulajdon és földhasználat lokális szabályozása-termőhelyi kizárólagosságból eredő versenyelőny érvényesítése a termékkereskedelemben; közvetett versenykorlátozás (CAP céljai mentén megengedett eltérő versenyszabályozáshoz nincs köze;)

¹⁹ Kiemelendő példa a borpiaci szabályozás. Már az 1493/1999/EK tanácsi rendelet a termőhelyet olyan szőlőtermelő terület vagy szőlőterületek összességét értelmezte, amely különleges minőségi jellemzőkkel rendelkező borokat teremtett, és amelynek nevét m.t. minőségi bor jelölésére használták. Valamennyi meghatározott termőhelyet pontosan – lehetőleg parcellaszinten – kellett körülhatárolni. Ezt a körülhatárolást valamennyi érintett tagállamnak el kellett végeznie a rendtartás szerint, és ennek során figyelembe kellett venni azokat a tényezőket, amelyek hozzájárulnak az e területen termelt borok minőségéhez, vagyis a talaj és az altalaj jellegét, az éghajlatot és a parcella fekvését. Egy meghatározott termőhelyet jelölő földrajzi névnek kellőképpen pontosnak kellett lennie és ismert módon kapcsolódnia kellett a termelés területéhez, hogy – tekintettel a fennállt helyzetre – így el lehetett kerülni az összetévesztést.

megszerzését biztosító elővásárlási, előhaszonbérleti jogi ranghely sajátos újra szabályozása a Fétv. 2016. évi módosításában.²⁰

A termelő érdekeinek garantálása is megjelenik, hiszen a háromszintű szabályozás lehetővé teszi, hogy az adott termőhelyről kikerülő termék egyértelmű megkülönböztető jelzéssel ellátva juthasson el a fogyasztókhoz, amely megkülönböztető jelzés azután megfelelően informálja a fogyasztókat, hogy a megvásárolni kívánt termék kizárólagosan és a csak arról a termőhelyről származik, amelynek jelét, nevét viseli.

A termék sajátos, különleges minősége kizárólag az adott helyre jellemző természeti feltételektől is függhet, azaz termőhelytől, Ez a termőhelyi specifikum jelenik meg az árujelző passzív típusában.

A termőhely a földrajzi árujelzők alapeleme. A termőhely összetett fogalom, fizikai és biológiai, emberi környezet kölcsönhatás rendszerén épül fel, de több annál, van egy kommunikációs és időfaktora is. A termőhely egyfelől lehatárolható földrajzi hely, annak geológiai, talajtani, éghajlati, geográfiai, morfológiai, azaz a természeti tényezőivel együtt. A másik alakító kulcseleme a helyhez kötődő, meghatározható emberi közösség történelmi alkotása, amely valamely kiválasztott termék (pl. szőlő: kékfrankos, bor: (egri vagy szekszárdi) bikavér, tokaji aszú, barack: gönci barack, szilva: szatmári szilva, dió: sajt:, hordó: gönci hordó, levendula: tihanyi levendula) előállításához sajátos, a termőhelyhez illeszkedő szaktudást, ismétlődő és véglegessé váló termelési gyakorlatot alakít ki és őriz meg. A szervesen kötődő kollektív termelési tudás az emberi tényező.²¹

A földrajzi árujelző azonban nem a földtulajdonjoghoz kötődő jogosultság, önmagában nem kapcsolódik a földhasználati jog megszerzéséhez sem. A földrajzi árujelző használatához a termőhelyhez kötődő termékleírás szerinti termék előállítása is szükséges.

A földrajzi árujelző önálló státusa és védelmi tárgya okán védjegyben földrajzi név csak úgy alkalmazható, hogy az véletlenül se kelthesse földrajzi árujelző látszatát – különben félrevezető jellege miatt, abszolút lajstromozást gátló okra hivatkozva elutasíthatják.

²⁰ 2013. évi CCXII.tv. új 18./A§,, illetőleg 55./A§.-ban.

²¹ Az igazán sikeres, a termőhelyekhez kötődő árujelzők nagyobb folyók, kereskedelmi utak, települések, termelői közösségek mentén alakultak ki, amelyek egyben kommunikációs tengelyként is szolgáltak. A tudása termék és a hely termékének sajátosságát kitevő egyedisége ismétlődően és gyorsan szárnyra kelt. Példaként hozható fel a tokaji borvidékek kialakulása, amelyek tipikusan egy nagyobb folyó (Tisza és mellékfolyói) összefolyásánál, illetőleg egy északi-déli kereskedelmi útvonal találkozásánál elhelyezkedve, a közlekedési és kommunikációs tengely egybefonva vált egyedivé a forgalmi, illetőleg fogyasztói köztudatban. Ki kell még emelni pl. a mára Magyarországon elfeledett verseci borvidéket, az onnan származó oltványokból, termelési kultúrából is kiépített a tokaji borvidéket, vagy az egri borvidéket, amelyek – észak-déli -borkereskedelmi útvonalak, mint szállítási és kommunikációs csomópontjaiban alakultak ki.

7. A termőhely és a termék összekapcsolása

A termőhely,²² mint földrajzi hely és termelői szaktudás egysége, valójában termékspecifikus fogalomként kap oltalmat a földrajzi árujelzőknél.²³ A termőhelynek jogilag nem elhatárolt, de annál inkább használt fogalmának van ugyanis egy idődimenziója is: a három tényező, az egy termékre specifikus földrajzi hely és termelői szaktudás együttese egy történelmi idősíkon alakul ki, és eredményezi a termőhely lényegét. A termőhelyben az *emberi tényező*: a termelési tudás, a történelmileg kialakuló hagyományos termelési módszereket, kultúrát is magában foglalja, és a konkrét mezőgazdasági termékben jelenik meg, ott kap csak oltalmat a termelő.

Itt kell felvetni a terroir²⁴ jogintézményét is, amely az előbbi természeti tényezők és a személyes illetőleg kollektív emberi tudás és más információk okon

²² Meghatározott termőhelynek minősült pl. az olyan szőlőtermő terület, vagy szőlőtermő területek összessége (germán vagy latin rendszer), amelyen termelt szőlőből minőségi bor készíthető, és amelynek nevét az m.t. minőségi borok (földrajzi eredet) jelölésére használják. E területeken a borok különleges minőségét a talaj (altalaj) jellege, az éghajlat és a parcella fekvése határozza meg. A meghatározott termőhelyet földrajzi nevével jelölik (egyres hagyományos nemzeti kifejezések kivételével). Ennek a földrajzi névnek kellőképpen pontosnak kell lennie és ismert módon kapcsolódnia kell a termelés területéhez. 1493/1999 EK rendelet VI.melléklet A.pont A terroir fogalom sokszínűségéhez képest a magyar „bortörvény”, vagyis a 2004. évi XVIII. tv. meglehetősen színtelen definícióját adja a termőhelynek, borvidéknek, dűlőnek. A 2004. évi XVIII. törvény 1. §. 3. pontja adja a termőhely fogalmát: ökológiai szempontból minősített, egyértelműen körülhatárolt terület, amelyet a borszőlő termőhelyi kataszterében tartanak nyilván (a továbbiakban: termőhelyi kataszter). Idézett törvényhely 4. pontja, borvidék: olyan termőhelyek összessége, amely több település közigazgatási területére kiterjedően hasonló éghajlati, domborzati, talajtani adottságokkal, jellemző fajtaösszetételű és művelésű ültetvényekkel, sajátos szőlő- és bortermelési hagyományokkal rendelkezik, és amelyről sajátos jellegű borászati termékek származnak; borvidékbe olyan település sorolható, amelynek a szőlő termőhelyi kataszterében nyilvántartott területe a település összes mezőgazdaságilag hasznosított területének 7%-át eléri vagy olyan település, illetve fővárosi vagy megyei jogú városi kerület, amelynek területén borászati üzem működik.

²³ Az USA a földrajzi árujelzők oltalmát elsősorban védjegyjogi rendelkezéseken (alapja az 1946-os védjegy törvény, közismertebb nevén Lanham törvény²³) keresztül biztosítja, amelyek lehetővé teszik a védjegyek, tanúsító védjegyek, és együttes védjegyek oltalmát.

²⁴ A terroir leegyszerűsítve egyszerűen vidéket jelent. Jelenti a talaj, a klíma, a termelési és feldolgozási technológiák, vagyis a természeti és társadalmi feltételek olyan individuális, egyedi találkozását, amely megismételhetetlenné, utánozhatatlanul egyedivé teszi a helyet és az onnan lekerülő terméket. Lehet egy dűlő (amire példát akár Egerben az Africa-dűlő jelenthet), de lehet régió nagyságú. A terroir megértését talán megkönnyíti, ha a francia vidék gazdagságára gondolunk. A hagyományos termelési módokra, amelyek racionálisan, a helyben adott természeti feltételekhez igazodva alakultak ki és fejlődtek, az emberekre, akik az adott területen élve generációról generációra hagyományozták át a felhalmozott tapasztalatokat. Így a természeti környezet lesz az elsődlegesen meghatározó, mert az változatlan formában megőrizve megszabja, hogy hol lehet levendulát, hol borszőlőt termesztetni és hol lehet szarvasmarhát tenyészteni. A jogi szabályozásnak tehát kettős szerepe lesz: megőrizni, védeni a történetileg kialakult termelési módokat és az annak elsődleges feltételét jelentő természeti környezetet, másrészt közvetíteni és integrálni a mikrokörnyezet felé a makrokörnyezet felől érkező kihívásokat. Ennek a szerves (és valóban a társadalmi –és környezeti alapra) építő jogi szabályozásnak nem csak az kizárólagosan, még csak nem is elsődlegesen van fogyasztóvédelmi jellege. A fogyasztóvédelem összetett célrendszere megjelenik ugyan a szabályozás átfogó céljai és rendeltetése között, de más célokkal összefonódva, azokat kiegészítve. A szabályozás centrumában sem kizárólagosan a családi gazdálkodó, esetleg a hegyközség, vagy az egyéni tulajdonos áll, mint a szabályozás alanya, hanem az alanyokat egy organikus szabályozási célnak alárendelten szelektálja a

alapuló, kollektív tudás összessége és az annak alapján létrejött termék közötti kölcsönhatást jelenti. A nemzeti jogok közül a francia jog dolgozta ki ennek a szisztémának a legpontosabb, synergikus hatásokra épített fogalmi rendszerét.²⁵ A terroir különleges, lehatárolt földrajzi terület, amelyen az ott élő emberi közösség a fizikai, biológiai környezet és az emberi tényezők összessége közötti kölcsönhatásokon alapuló, kollektív tudást halmoz fel.

A földrajzi árujelző önálló státusa és védelmi tárgya okán védjegyben földrajzi név csak úgy alkalmazható, hogy az véletlenül se kelthesse földrajzi árujelző látszatát – különben félrevezető jellege miatt, abszolút lajstromozást gátló okra hivatkozva elutasíthatják

8. Az árujelzővel oltalom alá eső ökológiai termelés és termőhely földjogi leágazásai és annak problémái

8.1. Agrárjogi specifikus védjegyek. A mezőgazdasági termékek forgalmi rendszerében jelentős a védjegy szerepe, mind a hagyományos áruvédjegyek és szolgáltatási védjegyek, mind az együttes, mint a tanúsító védjegyeket tekintve.²⁶

Ezek közül csak megemlíteném – éppen növekvő agrárjogi jelentősége okán - az un. környezetbarát védjegyrendszert, amely a Magyarországon gyártott vagy forgalmazott termékek és szolgáltatások környezetbarát vagy környezetkímélő minőségét tanúsítja.²⁷

Szűkebb témánkhoz azonban az uniós és a nemzeti ökocímke rendszer rövid bemutatása vezet közelebb. Az uniós ökocímkeről szóló, 2009. november 25-i 66/2010/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján az uniós ökocímke kizárólag olyan termékekkel összefüggésben használható, amelyek megfelelnek az érintett termékekre alkalmazandó uniós ökocímke kritériumoknak, és amelyeknek odaítélték az uniós ökocímket. A 66/2010/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében, ha az uniós ökocímke kritériumok a termelő létesítmények számára bizonyos követelmények teljesítését írják elő, akkor ezeket az uniós ökocímkével ellátott terméket gyártó valamennyi létesítményben teljesíteni kell.

jogalkotó. A társadalmi cél, vagyis a jogalkotás elsődleges célja, rendeltetése: a fenntartható fejlődés jegyében a terroir megőrzése, az azon kialakult termelési feltételek és organikus társadalmi viszonyok fenntartása, a terroir termékeinek közvetítése a világgpiacra.

²⁵ E. O'Brien: Harmonised International Wine Label, AIDV/IWLA Bulletin, (2000) 21., 33-35. o. Robert Tinlot: Activities of the International Vine and Wine Office (IWO) concerning the international protection of geographical indications, in: Symposium on the international protection of geographical indications (WIPO). (Madeira, Portugália, 1993. október) Genf, WIPO, 1994, 143. o.

²⁶ A most nem tárgyalt Hungarikum megjelölés nem tanúsító védjegy. A Hungarikum védjegy jogosultja a Földművelésügyi Minisztérium. A védjegy használatát a Földművelésügyi Minisztérium kérelemre engedélyezi a hungarikumot gondozó vagy fenntartó magánszemélyek, vállalkozások, szakmai vagy civil szervezetek számára

²⁷ 138673 lajstromszámú ábrás védjegy. Jogosultja a Környezetbarát Termék Nonprofit kft. A védjegy használatát legfeljebb a minősítési feltételek érvényességi idejéig, de legalább 1 évre szóló használatának engedélyezéséről a miniszter dönt a Környezetbarát Termék Nonprofit kft. javaslatára. Ezt követően a nyertes pályázó a jogosulttal védjegyhasználati szerződést köt.

Szükség esetén az illetékes testület helyszíni ellenőrzést végez, vagy felhatalmazott képviselőt bíz meg ezzel a feladattal.

Az ökológiai termelés iparjogvédelmi vonatkozásai kapcsán ki kell emelni az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről és a 2092/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2007. június 28-i 834/2007/EK rendeletet, amely átfogóan meghatározta az ökológiai termelés céljait és elveit, a termelési szabályokat, az ökológiai termelésre utaló kifejezések, logók használatát, továbbá az ellenőrzés rendszerét. A 834/2007/EK rendelet alapján kialakított magyar tanúsítási és ellenőrzési szabályokat a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításáról, előállításáról, forgalmazásáról, jelöléséről és ellenőrzésének eljárásrendjéről szóló 34/2013. (V. 14.) VM rendelet²⁸ szabályozta, amely a tanulmány írásakor is hatályban van. A 34/2013. (V. 14.) VM rendelet a hazai ökológiai termelésre, feldolgozásra, forgalmazásra és jelölésre vonatkozó nemzeti eljárásrendre, továbbá a tanúsító szervezet hatósági elismerésére, felügyeletére és működésére vonatkozó előírásokat tartalmazza. Az ökológiai termelés feltételeinek betartását tanúsító szervezetek elismerése és ellenőrzése a NÉBIH hatáskörébe tartozik.

Az EU Bizottság 392/2013/EU végrehajtási rendelete (2013. április 29.) a 889/2008/EK rendeletnek az ökológiai termelés ellenőrzési rendszere tekintetében történő módosításáról szóló jogszabály, amelyben a tagállamok és a Bizottság közötti információátadási kötelezettségekről, az ellenőrzés és a felügyelet változásáról vannak új előírások.

8.2. Az ökológiai termelés földjogi vonatkozásai. Az ökológiai termékek jelölése miatt az árujelzők közül nemcsak a földrajzi árujelzőknek, de védjegyeknek is megvan a maguk szoros összefüggése a termőhelyekkel, így a földjogi szabályozással. Az ökológiai termelés kapcsán távoli tárgyi összefüggés okán csak megemlítem az EU Parlament és Tanács 1307/2013 számú Rendeletének 46. cikkét, az ún. ökológiai jelentőségű területek szabályozásáról.²⁹ Az új rendelkezés elemzésétől azonban el kell tekintenünk, mivel nincs közvetlen összefüggésben a most tárgyaljt jogintézménnyel.

Az ökológiai termelés és termelőhelyek uniós jogi szabályozása³⁰ váratlan tárgyi összefüggésbe került a földjoggal a Fétv. 2016. évi módosításával, amely az ökológiai terméket tanúsító védjegy termelési feltételeit és földhasználat rendszerét összekapcsolta a hatalmassági jogok gyakorlása feltételeinek meghatározásával. Bár a földjogi szabályozás az árujelzők másik típusára is vonatkozik, most csak az ökológiai termelési részét tárgyalom.

²⁸ A 34/2013 VM rendelet a magyar ökológiai gazdálkodás jogszabálya, amely a 79/2009 FVM rendeletet váltja fel. A rendelet 2013. május 29-én lépett hatályba.

²⁹ A 46. cikk (1) bekezdése alapján a 15 hektáros szántóterülettel bíró mezőgazdasági üzem esetén a mezőgazdasági termelőnek 2015. január 1-jétől kezdődően gondoskodniuk kell arról, hogy a termelő által - az 1306/2013/EU rendelet 72. cikke (1) bekezdése első albekezdésének a) pontjával összhangban - bejelentett szántóterülete legalább 5%-ának megfelelő terület ökológiai jelentőségű terület legyen. A tagállamok 2014. augusztus 1-jéig döntenek arról, hogy a rendelet szerinti területek közül melyeket tekintenek ökológiai jelentőségű területnek.

³⁰ Eu Bizottság 392/2013/EU rendeltével módosított 889/2008/EK rendelet

8.3. A mezőgazdasági termelő által folytatott ökológiai gazdálkodás és az ökotermék tanúsító védjegyének földjogi összefüggései. A mezőgazdasági termelő gazdasági szereplőként³¹ definiált az ökológiai termelés közjogi szabályozási rendszerében. Az által előállított termékre igényelhető ún. "ökövédjegy" kiadásának előfeltétele az ökológiai tanúsítvány alapján jogszerűen folytatott termelés.³² Az ökogazdálkodáshoz a nem hatóság, ha nem akkreditált szervezet állíthatja ki az ökológiai tanúsítványt. Az ökotanúsítvány³³ kiadását ökológiai gazdálkodás folytatása alapozza meg a gazdasági szereplő számára, amely megalapozza a termelt és forgalmazott mezőgazdasági termékekre az ökövédjegy használatára vonatkozó jogosultságot. Ökológiai minősítő tanúsítványt a tanúsító szervezet³⁴ az csak abban az esetben állíthat ki, ha a terméket a mezőgazdasági gazdasági termelő (gazdasági szereplőként) az Öko- rendelkezések előírásainak megfelelően termeli, állítja elő, dolgozza fel, illetve hozza forgalomba.³⁵

Az un ökológiai tanúsítványt csak a már ökológiai gazdálkodásba bevont területek esetén lehet a tanúsító szervezetnek kiállítania. Az ökológiai tanúsítvány önmagában nem tartalmaz földrészlet meghatározást hrsz. szerint, a megfelelőnek

³¹ Csak az tudja vállalni az ökológiai gazdálkodást, aki a termelést irányítja, azaz a földműves vagy a mezőgazdasági termelőszervezet olyan tagja, aki egyben a gazdálkodási folyamatot irányítására kizárólagos jogkörrel bír. Ez azért érdekes, mert kiegészül a 15%-os tulajdonosi kvórum és a személyes közreműködés az irányítási joggal és hatalommal. A termék jogosultja, így adott esetben az ökövédjegy jogosultja azonban a mezőgazdasági termelőszervezet, mint ökológiai termelő. Ez jelzi igazán a sokak által ügyes megoldásnak talált földforgalmi tv. 13.§.(2) bekezdésében megbúvó önellentmondást. A szabály egy gondot megoldott, és legalább tízet teremtett. Igazi gyökere e bajnak a földművesre szűkített tulajdonszerzési modell. Emiatt elkerülhetetlenné vált a minimálisan ésszerű szabály követelménye teljesülése végett, a kivételek megalkotása önmaga karikatúrájává is tette a szabályt. A földhasználati jogoknál ilyen feszültségviszony nem alakult ki azok forgalomképtelensége okán.

³² 34/2013. (V. 14.) VM rendelet a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításáról, előállításáról, forgalmazásáról, jelöléséről és ellenőrzésének eljárásrendjéről.

³³ ökotanúsítvány: a 834/2007/EK tanácsi rendelet 29. cikk (1) bekezdése szerinti igazolás. A tanúsító szervezet az általa tanúsított gazdasági szereplőről, valamint az általa kiadott, felfüggesztett vagy visszavont tanúsítványokról elektronikus nyilvántartást vezet, melynek adattartalmát a NÉBIH részére elektronikus úton átadja, továbbá a nyilvántartás adataiban bekövetkezett változást 15 napon belül a NÉBIH-nek bejelenti.

³⁴ tanúsító szervezet: a 834/2007/EK tanácsi rendelet 2. cikk p) pontja szerinti ellenőrző szerv. Tanúsító szervezetként az működhet, akit a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (a továbbiakban: NÉBIH) a 834/2007/EK tanácsi rendelet 27. cikk (4) bekezdés b) pontjára tekintettel a gazdasági szereplőknél ellenőrzést és tanúsítást végző tanúsító szervezetként elismer. Tanúsító szervezetként a NÉBIH érvényes akkreditációval rendelkező, a 834/2007/EK tanácsi rendelet 27. cikkében foglalt feltételeknek megfelelő természetes személyt vagy gazdálkodó szervezetet ismer el. A NÉBIH az auditok során vizsgálja a tanúsító szervezet által folytatott ellenőrzés és tanúsítási tevékenység szakszerűségét, jogszerűségét és hatékonyságát. Magyarországon két tanúsító szervezet kapott akkreditációt a NÉBIH-től, pontosabban annak jogelődjétől az MGSZH-tól. A legismertebb Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.

³⁵ 34/2013. (V. 14.) VM rendelet 3.§. A 34/2013 VM rendelet a magyar ökológiai gazdálkodás jogszabálya, amely a 79/2009 FVM rendeletet váltja fel. A rendelet 2013. május 29-én lépett hatályba. 11. § (1) A tanúsító szervezet a tanúsítási rendszerében részt vevő gazdasági szereplő számára a 834/2007/EK tanácsi rendelet 29. cikkében foglaltaknak megfelelően tanúsítványt állít ki, határozott időre.

vagy nem megfelelőnek minősített területeket a termékek (pl. 100 ha őszi búza) adott nagyságú területre való megjelölésével határozza meg.³⁶ Ez az alapja az ún. öko-védjegy adott termékre való használatának is. A termelőhely megszerzéséhez szükségessé tett öko-tanúsítvánnyal való rendelkezés előírásával a Fétv. rendeli az öko-termeléshez a meghatározott földrészletet.³⁷

A mezőgazdasági termelő³⁸ ökológiai termelést tanúsító szervezet ellenőrzése³⁹ alatt végezhet, amelyről a tanúsító szervezet felé történő bejelentkezéskor nyilatkoznia kell. A tanúsító szervezet a gazdasági szereplőnek az ökológiai tanúsítási rendszerben való részvételéről a bejelentkezését követő tizenöt napon belül döntést hoz. A tanúsító szervezet azon gazdasági szereplővel, amelynek a bejelentkezését elfogadta, a tanúsítási rendszerbe történő bejelentkezésről és a tanúsítási rendszerben való részvétel feltételeiről tanúsítási szerződést köt. A tanúsító szervezet a tanúsítási szerződés megkötését követően - a tanúsítandó tevékenységtől függően - a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb a tanúsítási szerződés megkötését követő 90. napig a gazdasági szereplőnél helyszíni ellenőrzést végez.

Az ökológiai termelés megkezdésének előfeltétele az ún. átállási időszak letelte. Az átállási időszak kezdetének legkorábbi időpontja a tanúsítási szerződés megkötésének időpontja. A mezőgazdasági termelő felé az áttérést a tanúsító szervezet állapíthatja meg minden egyes földterületre, egy helyszíni ellenőrzést⁴⁰ követően, egyúttal kiállítva a tanúsítványt. Az ún. átállási időszaknak az időigénye mezőgazdasági kultúrától függően a konkrét földrészlet bejelentését követő 2-3 év.

8.4. Ökológiai gazdálkodási céllal működő, illetőleg ökológiai gazdálkodási célra földtulajdont, illetőleg földhasználati jogot szerző gazdálkodó. A 2013. évi CXXII.tv. (Földforgalmi tv.) támogatni kívánja az előnyösebb elővásárlási, illetőleg előhaszonbérleti jogi ranghely biztosításával az eredetvédelmi oltalom alatt álló agrártermékek előállítását és az ökológiai termelést. Az eredetvédelmi oltalom alatt álló agrártermékeknek és az ökológiai termelésnek a földforgalmi törvényben szabályozott privilegizált, az elővásárlási

³⁶ A Tanúsítvány egyébként az ökológiai termékek piaci elhelyezését szolgálják, adattartalmuk is ennek megfelelően alakul. A Bizottság 889/2008/EK rendelet XII. melléklet). Az EU Bizottság 392/2013/EU végrehajtási rendeletével (2013. április 29.) módosította a 889/2008/EK rendeleteket az ökológiai termelés ellenőrzési rendszere tekintetében.

³⁷ Fétv. 18/A.§(4) „Földforgalmi törvény 18. (2) bekezdés b) pontja szerinti ökológiai gazdálkodási célú elővásárlási jog gyakorlásával megszerzett föld birtokba vételét követően az átállási idő lejártá után a mezőgazdasági igazgatási szerv felé igazolni kell, hogy a teljes terület vonatkozásában az ökológiai termelésre utaló kifejezés használatára jogosító termel ökológiai gazdálkodói tanúsítvánnyal rendelkezik.” Ugyanerről az utólagos kötelezettségről rendelkezik a Fétv. 55/A.§ (3) bekezdése.

³⁸ A 34/2013. (V. 14.) VM rendelet 3.§.(2) ah) pontja definiálja ekként a mezőgazdasági termelőt.

³⁹ egyidejűleg csak egy tanúsító szervezet ellenőrzése alatt. 34/2013. (V. 14.) VM rendelet 10. § (1)* bek. alapján a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai gazdálkodási követelmények szerinti tanúsításáról, előállításáról, forgalmazásáról, jelöléséről és ellenőrzésének eljárásrendjéről. Módosította a 34/2014. (XII. 12.) FM rendelet.

⁴⁰ A többször módosított 34/2013 FM rendelet alapján, a tanúsító szervezetnek új ökogazda esetében 90 napon belül kell elvégeznie az ellenőrzést, régi biogazda esetében az új terület bejelentését követő naptári év végéig, kell, hogy a terület ellenőrzése megtörténjék.

sorrendet megváltoztató szabályozása nem tartalmazott objektív feltételeket és minősítő elemeket.

A Földforgalmi tv. mind az elővásárlási jog gyakorlása, mind az előhaszonbérleti jog gyakorlása tekintetében szabályozza a *célhoz kötött* joggyakorlást. Ezen belül a Földforgalmi tv. 18. § (2) bekezdés b) pontja az elővásárlási jog gyakorlása. A 46. § (3) bekezdés b) pontja pedig az előhaszonbérleti jog gyakorlása kapcsán előkelő ranghelyet biztosít azon elfogadó jognyilatkozatot tevő a földművesek számára, akik szántó, kert, szőlő, gyümölcsös művelési ágban nyilvántartott föld eladása/haszonbérbe adása esetén földrajzi árujelzéssel, továbbá eredet-megjelöléssel ellátott termék előállítására és feldolgozására, vagy ökológiai gazdálkodás folytatására céljával kívánja a földet megszerezni.

A Földforgalmi tv. 18. § (2) bekezdés b) pontja alapján a szántó, kert, szőlő, gyümölcsös művelési ágban nyilvántartott föld eladása esetén az a földműves, aki számára a tulajdonszerzés célja földrajzi árujelzéssel, továbbá eredet megjelöléssel ellátott termék előállítására és feldolgozására, vagy ökológiai gazdálkodás folytatására a cél, a Földforgalmi tv. Elővásárlási jogi rangsorában a földet nem használó földműveseket megelőzően, és a földet használó földműveseket követően helyezkedik el.

A Földforgalmi tv. 46. § (3) bekezdés b) pontja értelmében a szántó, kert, szőlő, gyümölcsös művelési ágban nyilvántartott föld haszonbérbe adása esetén az a helyben lakó földműves, vagy helybeli illetőségű mezőgazdasági termelőszervezet, aki/amely számára a haszonbérlet célja földrajzi árujelzéssel, továbbá eredet megjelöléssel ellátott termék előállítására és feldolgozására, vagy ökológiai gazdálkodás folytatására a cél az előhaszonbérletre jogosultak sorrendje tekintetében mindenkit megelőz.

Mindezek pontos szabályozást kíván a hatalmassági jog gyakorlása feltételeinek rögzítése, valóban azok szerezhessenek földtulajdont illetve használatot a Földforgalmi tv. érintett rendelkezéseire hivatkozással, akiknek a célja ténylegesen földrajzi árujelzéssel, továbbá eredet megjelöléssel ellátott termék előállítására és feldolgozására. Ez a szabályozási algoritmus a földforgalmi törvényben, illetőleg a Fétv.-ben – az állattartó telepet működtető földműves joggyakorlása feltételéhez képest egyedül állóan - elmaradt. A Fétv. 2014., illetőleg 2015. évi módosításai során sem történt meg.

A hatályba lépett szabályozás értelmében sokáig elegendő volt, ha az elővásárlásra/előhaszonbérletre jogosultak elfogadó jognyilatkozata tartalmazta akár a jelenre, akár a közelebről meg nem határozott jövőre nézve, hogy a Földforgalmi tv. 18. § (2) bekezdés b) pontjában, vagy a 46. § (3) bekezdés b) pontjában meghatározott célból gyakorolják az elővásárlási/előhaszonbérleti jogukat.⁴¹ Mivel a Földforgalmi tv. ezen túl további kötelezettséget nem írt elő, a földrajzi jelzéssel és eredet-megjelöléssel ellátott termékekénél csupán a jogszerző szándéknyilatkozatára hagyatkozhatott az eljáró hatóság, a földforgalmi törvény és annak végrehajtási jogszabályai semmiféle vizsgálati eszközt nem biztosítottak számára.

⁴¹Lásd még a Földforgalmi tv. 21. § (6) bekezdését, 49. § (4) bekezdését.

Az ökológiai termelést tanúsító szervezetek, de a hatósági engedélyezést végző kormányhivatalok is azonnal jelezték a jogalkotó felé az alapvető szabályozási hiátust, és az abból eredő tömeges rosszhiszemű és tisztességtelen szerződési magatartás kialakulásának kockázatát, egyben az új földtörvénycsomag végrehajtási nehézségeit.⁴² A szerződéses joggyakorlat szinte azonnal észlelte a szabályozatlan jogterületet és a feltételek, értékelhető kritériumok nélküli un „ökös” elővásárlási jogi ranghelynek az adásvételi szerződésekben, elővásárlási, előhaszonbérleti jognyilatkozatokban való feltüntetése szinte szabállyá vált.

A mezőgazdasági igazgatási szervként eljáró járási hivatalok és kormányhivatalok részéről igényként fogalmazódott meg, hogy valamilyen módon a jóváhagyási eljárásban vizsgálhassák azt, hogy a szerző fel alappal hivatkozik-e elővásárlási/előhaszonbérleti jogának törvény) ranghelyeként a fentebb idézett jogszabályhelyekre, és nem csak egy előnyösebb ranghely végett (jogalap nélkül) jelöli meg azokat.

A Földművelésügyi Minisztérium kettős jogértelmezési kísérlettel próbálta jogalkotás nélkül, a hatósági engedélyezés iránti eljárásokban követendő jogalkalmazói jogértelmezéssel megoldani a Földforgalmi tv. 18. § (2) bekezdés b) pontjának, illetve a 46. § (3) bekezdés b) pontjaihoz kötődő problémakört.

Egyfelől a Földforgalmi tv. 18. § (2) bekezdés b) pontjának, illetve a 46. § (3) bekezdés b) pontjaihoz kötődő hatalmassági jogokat kezelve kettéválasztotta a problémát és a földrajzi árujelzőt érintő rendelkezésekre adott jogértelmezést a tételes termőhelyi klasszifikációra utalással.⁴³ Az oltalom alatt álló, adott mezőgazdasági termékre vonatkozó földrajzi árujelzőnek termékleírással kell rendelkeznie, amelynek tartalmaznia kell annak a körülhatárolt földrajzi területnek a meghatározását, amelyről származó termékmegjelölésére az adott földrajzi árujelzőt használhatják.

Ennek alapján egy konkrét földrésztletre az elővásárlási/előhaszonbérleti jog jogalapjául megjelölt földrajzi árujelzővel védett termék előállítására hivatkozás esetén a hatósági jóváhagyás iránti eljárásban tényállás tisztázási kötelezettség keretében mezőgazdasági igazgatási szerv felhívja a szerző felet, hogy csatolja a nyilatkozatát arra vonatkozóan, mely földrajzi árujelzővel ellátott termék előállítása, illetve feldolgozása céljából kívánja az adott földet megszerezni. Ezen nyilatkozat alapján, a mellékelt lista segítségével a földhivatali osztályok ellenőrzik és állapítják meg, hogy a megjelölt földrésztlet a földrajzi áru jelzővel ellátott termékhez kapcsolódó földrajzi terület alá esik-e.

Az állami tulajdonú földek tömeges eladása során is az ökológiai gazdálkodás folytatása céljából jelentettek be elővásárlási jogot a vevők, vagy a helyben lakó földműveseket elővásárlási jog ranghelyen előzni kívánó befektetők.

⁴² Egészen 2016 tavaszáig egy minisztériumi tájékoztató levélnél több nem érkezett több válaszul a megyei földhivatali osztályok felé. A jogalkotó azonban néma maradt.

⁴³ A Földművelésügyi Minisztérium által elkészített lista, amely taxatív felsorolást tartalmaz az oltalom alatt álló földrajzi árujelzővel ellátott mezőgazdasági termékekről és élelmiszerekről, szeszes italokról: valamint szőlészeti és borászati termékekről és az azokhoz kapcsolódó - az egyes termékleírásokból a listába beillesztett " lehatárolt földrajzi területekről.

Mindezek alapján reflex jelleggel, gyors jogalkotási folyamat indult meg. A Fétv. módosítása⁴⁴ a 18§., illetőleg 55.§-a kiegészítésével egyfajta végrehajtott szabályként kísérelte meg a hatalmasági jogok gyakorlása ex ante, illetőleg, ez post típusú objektív feltételekhez kötését. Mindkét szabályozási metódus azonos szerzési feltételrendszert alakított ki az földrajzi árujelzés oltalma alatt álló termékek előállítására céljával, illetőleg az ökológiai termelés céljára tulajdonba, illetőleg használatba szerzendő földekre nézve. Itt és most csak az ökológiai gazdálkodási célú földszerzést tárgyalom.

9. Az ex ante szabályozás

Az ex ante típusú szabályozás szándékoltan szűken és szigorúan, vett nyelvtani értelmezésből indult ki, amely szerint a 2013. évi CCXII. Törvény (Fétv.) 2016. évi módosításával⁴⁵ az ökológiai termelés folytatása céljára gyakorolt hatalmasági jog gyakorlása, illetőleg az adásvételi, haszonbérleti szerződés megkötésének feltételét egyfelől már fenn álló, öko-tanúsítvánnyal igazolt ökológiai termelői jogálláshoz, ökológiai termeléshez kötötte. A harmadik személyek használatában álló föld esetén pedig szűkre szabott időtartamon belül megkezdett ökológiai termelésre való átállást írt elő a földtulajdont, földhasználati jogot szerző számára.

Ezzel a földjogi szabályozás az öko-tanúsítványi rendszernek a Fétv. be történő beépítésével kapcsolta be a földforgalmat az ökológiai termelés és az öko-árujelző használatának világához. A kapcsolat abban áll, hogy egyes konkrét földrészlet akkor szerezhető meg ökotermelés folytatása végett, az adott hatalmasági jog ranghelyén, ha a szerző ökológiai termelőként nyilvántartott. Ez egyben azt is jelenti, hogy az ökológiai célú termelést bizonyító ökológiai tanúsítvány immár meghatározott földrészlethez, termőhelyhez kötődik.

A koncepciót normaszövegbe átültette 2013. évi CCXII. törvény (Fétv.) 18/A. § (1) bekezdése, illetőleg 55/A§ (1) bekezdése.

Eszerint a mező-erdőgazdasági hasznosítású föld tulajdonszerzésének célja - a Földforgalmi törvény 18 . (2) bekezdés b) pontja szerinti - ökológiai gazdálkodás folytatása, akkor a tulajdont szerzőnek igazolni kell, hogy az elővásárlásra jogosult termelőként az ökológiai termelésre utaló kifejezés használatára jogosító ökológiai gazdálkodói tanúsítvánnyal már rendelkezik.

Ennek megfelelően a Földforgalmi törvény 18 . (2) bekezdés b) pontja szerinti - ökológiai gazdálkodás folytatására vonatkozó hivatkozással tett elővásárlási nyilatkozat akkor vehető figyelembe, ha a joggyakorló igazolja, hogy termelőként az ökológiai termelésre utaló kifejezés használatára jogosító ökológiai gazdálkodói tanúsítvánnyal már rendelkezik.

⁴⁴ Az első benyújtott tervezet a Fétv. egyszerű többséget igénylő módosításával kísérelte meg az Alaptörvény P) cikkén alapuló Földforgalmi törvény diktálta sarkalatos törvényi szabályozási szintjét, amelyet a Parlament Jogalkotási Bizottsága korrigált, és a szavazásra beterjesztett javaslat már sarkalatos törvényi megoldást választott.

⁴⁵ 2016. évi LVI.tv. 2016. június 22. től hatályos szabályozása.

A tulajdonjogszerzés feltételévé vált az ex ante a jogutódra is kiterjedő hatályú - kötelezettségvállaló jognyilatkozat megtétele a birtokba kerülő föld teljes területére kiterjedő a birtokba a lépéstől számított tíz évig terjedő ökológiai gazdálkodás folytatására való kötelezettségvállalásra.

A haszonbérleti szerződésekre a Fétv 55/A. §-al szövegezte meg azaz ökotanúsítvánnyal rendelkező ökotermelőre szűkített földhasználati jogszerzést a Földforgalmi törvény 46. § (3) bekezdés b) pontja szerinti ökológiai gazdálkodás folytatása célú földszerzésnél. A haszonbérelőnek, illetőleg az előhaszonbérleti jogot gyakorlónak előre igazolnia kell, hogy termelőként az ökológiai termelésre utaló kifejezés használatára jogosító ökológiai gazdálkodói tanúsítvánnyal már rendelkezik a szerződéskötés, illetőleg előhaszonbérleti jog gyakorlása időpontjában.

10. Az ex post szabályozás

Az adott földrészleten folytatott ökológiai termeléshez kötődő kötelezettségvállalási nyilatkozatokra⁴⁶ irányuló szabályozás építi ki az utólagos ellenőrzési rendszeren keresztül az ex post szabályozási metódust. A kötelezettségvállalás úgy tűnik, hogy alanyilag végtelenített, mert az a szerző félre, és annak minden, élők közötti jogügyleten alapuló jogutódára kiterjed. Az adott földrészlethez kötődő ökológiai gazdálkodás kötelezettségének azonban idődimenziója is van, amely meghatározott időtartamra: 10 évre szól. Ennek folytán nem végtelenített alanyi kört köt az ökogazdálkodás folytatása iránti kötelezettség. A közjogi kötőerő a birtokba szerzett föld teljes területére kiterjed.

A leglényegesebb szabályozási kikötés azonban a Fétv. 18/A.§(4), illetőleg 55/a.§(3) bekezdésében rögzített szabályban áll: e két jogszabály hely köti össze földrajzilag a földrészletet az ökológiai termékkel, így a védjegy jogosultsággal is. Az ökológiai termelést igazoló tanúsítvány, a Földforgalmi törvény 18/§ (2) b) pontjának, illetőleg 46.§.(3) bekezdés B) pontjának hatálya alá eső földszerzés esetében immár földjogi szabály következtében konkrét termelőhelyhez kötődik. A szabályozási logika lakmuspapírja – az eu-s ökorendelet által lehetővé tett - un. párhuzamos gazdálkodás folytatása lesz.⁴⁷ A tanulmányt is lezáró problémafelvetésre válaszolva óvatosan rögzítem, hogy a földjogi szabályozás közvetve és elrejtve földrajzi árujelzős elemet: földrajzi meghatározottságot csempészett az ökövédjegy rendszeréhez anélkül, hogy a védjegy utalna a meghatározott termőhelyre.

⁴⁶ FGétv. 18/A, § (3-5) bek, és 55/A.§.(2-4) bekezdések.

⁴⁷ A felvetést tartalmi korlátok miatt egy későbbi tanulmányban vizsgálom.